

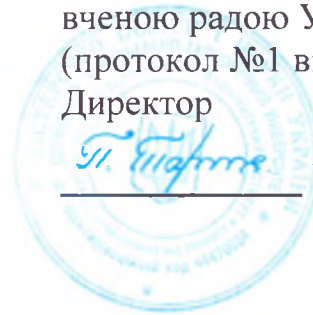
**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УЖГОРОДСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра менеджменту, підприємництва та торгівлі

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою УТЕІ ДТЕУ
(протокол №1 від 31 серпня 2023)

Директор

Петро ГАВРИЛКО

**ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ/
CONSUMER PROTECTION**

**ПРОГРАМА/
COURSE SUMMARY**

Ужгород 2023

Укладач: Ірина Алмаші

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри менеджменту, підприємництва та торгівлі 29.08.2023 р., протокол № 1.

Рецензент: доцент юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Ярослав Греца

ВСТУП

Програма дисципліни «Захист прав споживачів» призначена для здобувачів вищої освіти УТЕІ ДТЕУ освітнього ступеня «бакалавр» галузі знань 18 «Виробництво та технології» спеціальності 181 «Харчові технології» освітньо-професійної програми «Ресторанні технології».

Програму підготовлено відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів УТЕІ ДТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Захист прав споживачів» є отримання здобувачами вищої освіти ґрунтовних знань про організаційно-правові засади захисту прав споживачів; основні напрями діяльності органів державної влади та управління, а також громадських об'єднань в сфері захисту прав споживачів та принципи організації контролю суб'єктів господарювання у сфері захисту прав споживачів; отримати практичні навички щодо застосування окремих норм законодавства в сфері захисту прав споживачів.

Завданнями вивчення дисципліни «Захист прав споживачів» є ознайомлення здобувачам вищої освіти із міжнародними стандартами захисту майнових інтересів споживачів та рухом консюмеризму; отримання знань щодо реалізації споживачами передбачених законодавством прав та обов'язків, вміння визначати проблемні питання захисту прав споживачів, знання понятійного апарату в сфері захисту прав споживачів, набутти уміння відстоювати особисті права як споживача.

Предметом вивчення дисципліни «Захист прав споживачів» є суспільні відносини, що виникають змінюються та припиняються між споживачами та господарюючими суб'єктами, органами державної та місцевої влади, іншими учасниками з приводу реалізації та захисту споживачем своїх прав, передбачених законодавством, та виконання обов'язків учасниками суспільних відносин у сфері захисту прав споживачів.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання:

- своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомлення цінностей громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- користуватися нормативно-правовими актами;

- теорії і практики функціонування організацій у сучасних умовах ринкового середовища.
 - поняття права, принципи права;
 - поняття правової системи;
 - поняття «галузь права», предмет галузі права
 - знати поняття та підстави юридичної відповідальності
 - поняття та ознаки конституційного ладу, поняття та ознаки суспільного ладу
 - організація діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх компетенція
- вміння:*
- формувати світогляд, оцінювати та аналізувати соціально-економічні процеси і явища, які відбуваються в організаціях;
 - використовувати принципи і норми права у професійній діяльності;
 - демонструвати здатність діяти соціально відповідально та громадсько свідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності;
 - розкривати зміст поняття держави та аналізувати поняття правова держава;
 - визначати структуру правової норми і застосовувати ці знання до конкретного правила поведінки;

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Захист прав споживачів», як вибіркова компонента компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння здобувачами вищої освіти загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

«Ресторанні технології» (ОС бакалавр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
K02	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	1-10
K05	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел	1-3, 6-8
K07	Здатність працювати в команді	1, 2, 4, 7-8
K08	Здатність працювати автономно	3, 9-10
K13	Здатність реалізовувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	1-10
<i>Спеціальні компетентності за освітньою програмою</i>		
K24	Здатність розробляти проекти нормативної документації з використанням чинної законодавчої бази та довідкових матеріалів	3-6. 9
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		

ПР 10	Впроваджувати системи управління якістю та безпечністю харчових продуктів	3-4, 8
ПР19	Підвищувати ефективність роботи шляхом поєднання самостійної та командної роботи	1-7, 8,9
ПР26	Формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, діяти соціально відповідально та свідомо	1-10

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Основні положення концепції консюмеризму і його роль в системі ринкових відносин

Концепція консюмеризму. Історичні передумови виникнення консюмеризму. У процесі історичних трансформацій рівень розвитку ринкових відносин завжди був показником реалізованого в конкретному суспільстві потенціалу: індивідуальної свободи, приватної ініціативи, структур влади, а також визначав ступінь захищеності споживача від свавілля виробника, торговця та постачальника послуг. Консюмеризм –це організований рух громадян, а також діяльність державних та громадських установ за розширення прав і впливу споживачів на виробників і торговців як у комерційній так і позакомерційній сферах. Історично-традиційні права виробників і продавців. Політичні передумови виникнення консюмеризму. Розвиток споживчої кооперації. Міжнародний кооперативний альянс. Соціально-економічні передумови виникнення консюмеризму. Основні історичні етапи розвитку консюмеризму.

Передумови виникнення консюмеризму в Україні. Рух споживачів на захист своїх прав в Україні став набувати сучасних рис більше ста років назад, як і в інших країнах світу. Теоретиками української споживчої кооперації вважаються М.П. Баллін, М.І. Зібер, М.І. Туган-Барановський. Першим споживчим товариством в Україні із затвердженим статутом було Харківське товариство, яке виникло завдяки клопотанню професорів університету Ковалевського, Гордієнка, Бекетова, громадських діячів Балліна, Бриліантова та ін. Ініціативна група з цих осіб розробила статут товариства і домоглася його затвердження 6 жовтня 1866 р. Це Товариство об'єднувало 356 членів, мало три магазини, завод мінеральних вод, швейну майстерню, їдальню, кафе. Багато сил та енергії в Харківське товариство вкладав Микола Петрович Баллін. Усього впродовж 1866-1870 рр. в Україні було засновано 17 споживчих товариств (у Києві, Харкові, Одесі, Миколаєві, Катеринославі, Полтаві, Балті, Бердянську, Борзні, Ізюмі тощо), які об'єднували в основному інтелігенцію. У період 70-80-х рр. XIX ст. рух споживчої кооперації в Україні розвивався повільно. Значна його активізація спостерігається в 90-ті рр. та на початку XX ст.

Розвиток руху захисту прав споживачів в Україні. Проблема захисту прав споживачів залишається актуальною, потребує постійного втручання з боку держави, органів місцевого самоврядування, громадських організацій. Ст. 42 Конституції України, Закон України «Про захист прав споживачів». Пріоритетними напрямками національної політики повинні стати: створення

національної системи захисту прав споживачів з впливовим підключенням до цієї проблеми регіонів, взаємодія всіх її гілок з метою захисту законних інтересів споживачів - громадян суспільства; інформування і освіта населення з питань національної політики у сфері захисту прав споживачів; організація системи навчання молоді у всіх типах навчальних закладів правам споживача; забезпечення якості і безпеки товарів, продуктів, сировини, послуг; вдосконалення законодавства про захист прав споживачів; особлива увага має бути надана забезпеченню компетентного вирішення завдань у сфері захисту прав споживачів.

Керівні принципи ООН спрямовані на захист інтересів споживачів. Зважаючи на інтереси та потреби споживачів у всіх країнах, особливо в країнах, що розвиваються; визнаючи, що споживачі часто знаходяться в нерівному становищі з погляду економічних умов, рівня освіти і купівельної спроможності; і враховуючи, що споживачі повинні мати право на доступ до безпечних товарів. а) сприяти країнам у встановленні або подальшому забезпеченні належного захисту свого населення як споживачів; б) сприяти створенню структур виробництва і розподілу, здатних задовольняти потреби і запити споживачів; с) заохочувати високий рівень етичних норм поведінки тих, хто пов'язаний з виробництвом і розподілом товарів та послуг для споживачів; d) сприяти країнам у боротьбі зі шкідливою діловою практикою всіх підприємств на національному і міжнародному рівнях, яка негативно позначається на споживачах; та ін. Загальні принципи. Керівні принципи.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові: 1, 7, 14, 15, 16

Основні: 26, 27, 28, 30, 31, 33, 4

Додаткові: 36, 40, 41, 42, 43, 44, 51

Тема 2. Правові основи захисту прав споживачів

Основні етапи розвитку ринків. Історично-традиційні прав виробників, продавців і споживачів. Перший етап - «суспільство масового виробництва» - характерний націленістю на зростання обсягу випуску продукції. Акцент на її якості особливо не робився і *споживач*, який відчував потребу в товарі, менше уваги звертав на його якість. Виробники основну увагу приділяли збільшенню кількості продукції і мало уваги звертали на її якість. Другий етап - *перехід від «ринку продавця» до «ринку покупця»*: виробник товару (продавець) і покупець (споживач), який мав мінімальну можливість впливу на ринок та якість товарів. У нинішній період соціально орієнтованої економіки «ринок продавця» поступається місцем «ринку покупця», для якого характерне всебічне врахування потреб споживачів. Третій етап - «суспільство масового споживання» - характеризується виробництвом високоякісних, споживчих товарів тривалого користування та послуг високої якості.

Діяльність Міжнародної організації у сфері захисту прав споживачів.

Консьюмерський Інтернаціонал засновано в 1960 році. Це незалежна, неприбуткова, неполітична організація. Членство в організації: повне, часткове, урядове. Завдання, передбачені статутом. СІ заохочує дослідження і діяльність із глобальних консьюмерських проблем, предствляє інтереси споживачів перед різними політичними структурами.

Нормативно-правове регулювання захисту прав споживачів. Першою серед колишніх республік СРСР Верховна Рада України 12 травня 1991 р. прийняла Закон «Про захист прав споживачів». Наступного року Постановою Кабінету Міністрів від 1 липня 1992 р. (№ 297) був створений Державний комітет України у справах захисту прав споживачів (Держспоживзахист). Вже у середині 1992 р. стало зрозуміло, що Закон «Про захист прав споживачів» 1991 р. не відповідає вимогам часу, і фахівці взялися за його переробку. Держспоживзахист України розробив і подав на розгляд Кабінету Міністрів України проект Закону «Про внесення змін та доповнень до Закону Української РСР «Про захист прав споживачів». Останній був затверджений 15 грудня 1993 р. Насамперед він віддзеркалював ті кардинальні зміни, що відбулися в Україні за період з дня прийняття першого українського Закону щодо захисту прав споживачів. У серпні 1991 р. Україна стала незалежною державою, і це змінило багато акцентів політичного й економічного життя в країні. Закон 1993 р. вже містив в собі систему контролю за якістю товарів народного споживання, додержання правил торгівлі та надання послуг, а також норми адміністративної відповідальності, що настає при порушенні прав споживачів. Були заповнені окремі прогалини в регулюванні відносин за участю споживачів-громадян тощо.

Захист прав споживачів громадськими організаціями. З метою захисту своїх законних прав та інтересів споживачі мають право об'єднуватися у громадські організації споживачів (об'єднання споживачів). В Україні існує майже 100 громадських об'єднань і організацій споживачів. Об'єднання споживачів мають право: вивчати споживчі властивості продукції, попит на неї, проводити опитування населення для виявлення громадської думки про якість товарів, що випускаються і реалізуються, та ціни на них; проводити самостійно або звертатися до уповноважених державних органів щодо проведення експертизи та випробування продукції; одержувати від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для реалізації своїх цілей і завдань.

Міжнародне співробітництво. Суб'єкти системи захисту прав споживачів співпрацюють з відповідними органами інших держав і міжнародними організаціями з питань, пов'язаних із захистом прав споживачів.. Міжнародне співробітництво у сфері захисту прав споживачів здійснюється шляхом: укладення міжнародних договорів та участі в роботі відповідних міжнародних і регіональних організацій; обміну інформацією про випадки порушення прав споживачів, а також іншими даними у сфері захисту прав споживачів; обміну професійним досвідом та кращими практиками; надання експертних послуг; навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові: 1,7, 14, 16

Основні: 26,27,28,30,31,34

Додаткові: 36, 40,41,42,45,51

Тема 3. Організація захисту прав споживачів на якість та безпеку товарів.

Державна система контролю за якістю товарів та послуг. Захист прав споживачів у випадку купівлі товару з недоліками. . Поняття та правове регулювання гарантійного строку. У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку недоліків споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством, має право вимагати: пропорційного зменшення ціни; безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк; відшкодування витрат на усунення недоліків товару. У разі виявлення протягом встановленого гарантійного строку істотних недоліків, які виникли з вини виробника товару (продавця, виконавця), або фальсифікації товару, підтверджених за необхідності висновком експертизи, споживач, в порядку та у строки, що встановлені законодавством і на підставі обов'язкових для сторін правил чи договору, має право за своїм вибором вимагати від продавця або виробника: розірвання договору та повернення сплаченої за товар грошової суми; вимагати заміни товару на такий же товар або на аналогічний, з числа наявних у продавця (виробника), товар.

Термін подання скарг споживачами, щодо придбання товарів з недоліками. Оформлення документів по заміні товарів неналежної якості. Роль сертифікації товарів та ідентифікації товарів у забезпеченні гарантій споживачу щодо їх якості та безпеки

Порядок вилучення та утилізації неякісних, фальсифікованих сировини, матеріалів. Поняття неякісної та небезпечної продукції. Вилучення неякісної та небезпечної продукції за рішенням її власника. Вилучення неякісної та небезпечної продукції з обігу за рішенням спеціально уповноважених органів виконавчої влади. Повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері вилучення з обігу неякісної та небезпечної продукції та подальшого поводження з нею. Порядок, умови та правила переробки, утилізації, знищення або використання вилученої з обігу неякісної та небезпечної продукції.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові: 1,2,5, 7,8, 9, 10,17

Основні :27,28,29,32,35

Додаткові: 37,38,39,42

Тема 4 . Правове регулювання захисту прав споживачів у сфері роздрібної купівлі-продажу

Правове регулювання торговельного обслуговування населення. Порядок провадження торговельної діяльності. Торговельні об'єкти. Обов'язки суб'єктів господарювання. Суб'єкт господарювання самостійно вирішує питання забезпечення торговельних приміщень (місць) обладнанням (холодильним, підйомно-транспортним, ваговимірвальним тощо. Порядок здійснення виїзної (виносної) торгівлі. Режим роботи торговельного об'єкта та закладу ресторанного господарства, що належать до комунальної власності, встановлюється органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства. Товари, щодо яких встановлено заборону щодо їх продажу.

Правове значення та особливості договору роздрібної купівлі-продажу.
Поняття договору роздрібної купівлі- продажу. Права та обов'язки сторін договору. Відповідальність сторін у разі невиконання чи неналежного виконання договору.

Права споживача у разі придбання товару неналежної якості Споживач має право вимагати від продавця (виконавця), щоб якість придбаного ним товару (виконаної роботи, наданої послуги) відповідала вимогам нормативно - правових актів, умовам договорів, а також інформації про товар (роботу, послугу), яку надає продавець (виконавець). Вимоги до товару (роботи, послуги) щодо його безпеки для життя, здоров'я і майна споживачів, а також навколишнього природного середовища встановлюються нормативними документами. Право на повернення та обмін товару неналежної якості. Право на зменшення ціни за товар неналежної якості. Перелік товарів, які не підлягають обміну.

Права споживача при придбанні товару належної якості Споживач має право вимагати від продавця (виконавця), щоб якість придбаного ним товару (виконаної роботи, наданої послуги) відповідала вимогам нормативно - правових актів, умовам договорів, а також інформації про товар (роботу, послугу), яку надає продавець (виконавець).Вимоги до товару (роботи, послуги) щодо його безпеки для життя, здоров'я і майна споживачів, а також навколишнього природного середовища встановлюються нормативними документами. Гарантійні терміни. Для лікарських засобів, харчових продуктів, виробів побутової хімії, парфюмерно-косметичних та інших товарів, споживчі властивості яких можуть з часом погіршуватися і становити небезпеку для життя, здоров'я, майна і навколишнього природного середовища, встановлюється термін придатності, який зазначається на етикетках, упаковці або в інших документах, що додаються до них при продажу, і який вважається гарантійним терміном. Термін придатності обчислюється від дати виготовлення, яка також має бути вказана на етикетці або в інших документах, і визначається або часом, протягом якого товар є придатним для використання, або датою, до настання якої товар є придатним для використання.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові: 1,5, 7, 10, 11,21

Основні : 26,27,28,30,31,34

Додаткові: 40,42,45, 49, 51

Тема 5. Правове регулювання захисту прав споживачів у сфері виконання робіт та надання послуг.

Поняття, ознаки та основні завдання сфери побутового обслуговування населення. В Україні обсяг реалізації побутових послуг у розрахунку на одного жителя в середньому становить близько 30 грн. на рік. Мережа сфери побутового обслуговування не дає населенню можливості одержувати послуги за місцем проживання. Більша частина об'єктів побутового обслуговування знаходиться у великих містах, а в невеликих містах та в сільській місцевості, де проживає понад 50% населення, немає умов для одержання необхідних побутових послуг.

Організацій засади провадження діяльності з надання побутових послуг. Основні організаційно-економічні проблеми у сфері побутового обслуговування населення.

Правила побутового обслуговування населення. Під побутовими послугами населенню, які надаються першою та другою групами платників єдиного податку, розуміються такі види послуг: виготовлення взуття за індивідуальним замовленням; послуги з ремонту взуття; виготовлення швейних виробів за індивідуальним замовленням; виготовлення виробів із шкіри за індивідуальним замовленням; виготовлення виробів з хутра за індивідуальним замовленням; виготовлення спіднього одягу за індивідуальним замовленням; виготовлення текстильних виробів та текстильної галантереї за індивідуальним замовленням. Інформація про працівників, що виконують замовлення. Вимоги, у разі закриття на ремонт та інші вимоги. Права та обов'язки виконавця. Порядок надання побутових послуг населенню.

Правове регулювання договорів про надання послуг та виконання робіт. Вимоги щодо форми документів та договору. Права та обов'язки сторін. Ціна та порядок розрахунку за договором. Відповідальність виконавця у разі невиконання замовлення чи порушення строків його виконання. Відповідальність замовника у разі несплати замовлення.

Права споживачів у раз порушення умов договору про виконання робіт і надання послуг. Споживач має право на: повну, доступну та достовірну інформацію про послуги і виконавця; безпеку послуг для його життя, здоров'я, майна та навколишнього природного середовища; перевірку якості наданої йому послуги. Права споживача у разі невиконання чи неналежного виконання виконавцем замовлення. Правові підстави відмови споживачем від договору про виконання робіт чи надання послуг. Правові наслідки у разі такої відмови від договору.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові: 1,2,5, 7, 12, 13, 20

Основні : 25,26,28, 31,34,35

Додаткові: 36,38,40,41,43

Тема 6. Особливості захисту прав споживачів в сучасних умовах торгівлі

Придбання товарів через інтернет. Перед укладенням договорів на відстані продавець (виконавець) повинен надати споживачеві інформацію про: найменування продавця (виконавця), його місцезнаходження та порядок прийняття претензії; основні характеристики продукції; ціну, включаючи плату за доставку, та умови оплати; гарантійні зобов'язання та інші послуги, пов'язані з утриманням чи ремонтом продукції; інші умови поставки або виконання договору; мінімальну тривалість договору, якщо він передбачає періодичні поставки продукції або послуг; вартість електронних комунікаційних послуг, якщо вона відрізняється від граничного тарифу; період прийняття пропозицій;) порядок розірвання договору. Строк розірвання договору, укладеного на відстані. Підстави, при наявності яких споживач не має права розірвати договір, укладений на відстані (через інтернет).

Права споживачів на споживчому кредитуванні. Договір про споживчий кредит. Поняття кредитора та споживача споживчого кредиту, кредитного посередника. Оцінювання кредитоспроможності споживача. Забороняється укладати договір про споживчий кредит з особами, включеними до Реєстру осіб, яким обмежено доступ до гральних закладів та/або участь в азартних іграх, якщо у зазначеному Реєстрі міститься інформація про використання такими особами кредитних коштів для внесення ставо. Правове регулювання надання інформації протягом строку дії договору про споживчий кредит.

Права споживачів при купівлі товарів платіжною картою.

Права споживачів на повернення товарів при купівлі зі складу. . У разі реалізації продукції поза торговельними або офісними приміщеннями продавець (виконавець) зобов'язаний надати споживачеві документ, який засвідчує факт укладення договору і є підставою для виникнення взаємних прав та обов'язків. Інформацію, яку повинен містити такий документ. Строки щодо оплати товару. Правове регулювання повернення коштів продавцем. Вимоги щодо оплати споживачем.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові: 1,2, 5,7, 12,24

Основні : 26,30,31,32, 34

Додаткові: 36, 40,41,42,45,51

Тема 7. Реалізація прав споживачів на достовірну та своєчасну інформацію.

Забезпечення права споживача на інформацію про споживчі властивості та безпеку товарів. Право споживача на інформацію знайшло законодавче закріплення ще в Статуті Великого князівства Литовського 1588 р., що був протягом 250 років діючим законом на території Білорусі, Литви й України. У Статуті, зокрема, передбачалося право споживача на достовірну інформацію про ціну товару. У статті 4 Закону України «Про захист прав споживачів» встановлено, що право на необхідну, доступну і достовірну інформацію про кількість, якість і асортимент товарів, є невід'ємним правом будь-якого споживача, який знаходиться на території України.

Законодавче забезпечення наявності та змісту обов'язкової інформації та маркування. Інформацію про товари (послуги) і їхні якості можна поділити на дві групи: інформація, яка містить загальні вимоги до товару (стаття 15 Закону України «Про захист прав споживачів»); інформація, яка містить спеціальні вимоги до окремих видів товарів (робіт, послуг). (Правила продажу продовольчих товарів, Правила роздрібної торгівлі тютюновими виробами, Правила роздрібної торгівлі алкогольними напоями тощо). Відомості, які повинна містити інформація про продукцію 3. Продавець (виконавець), який реалізує продукцію, повинен обов'язково зазначати ціну кожної одиниці такої продукції або однієї категорії продукції та ціну однієї стандартної одиниці цієї продукції. Написи щодо ціни реалізації продукції мають бути чіткими і простими для розуміння. Ціна продукції повинна включати в себе всі податки та неподаткові обов'язкові платежі, які відповідно до законодавства сплачуються споживачем під час придбання відповідної продукції.

Організації та установи що забезпечують контроль за якістю достовірністю, повнотою змісту, коректністю викладання реклами. Інформація споживачеві повинна надаватися згідно із законодавством про мови.. Інформація, передбачена частиною першою цієї статті, доводиться до відома споживачів виробником (виконавцем, продавцем) у супровідній документації, що додається до продукції, на етикетці, а також у маркуванні чи іншим способом (у доступній наочній формі), визначеним відповідними нормативно-правовими актами, у тому числі технічними регламентами, або, прийнятим для окремих видів продукції або в окремих сферах обслуговування.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові: 1,5,7. 20,21

Основні : 27,28,29,30,31,32,

Додаткові:38,40, 42,50,51

Тема 8. Правила торгівлі продовольчими та непродовольчими товарами

Особливості продажу круп, макаронних виробів, цукру, борошна. Вимоги щодо перевезення, зовнішнього стану та упаковки. Прийманню не підлягають за властивими дефектними ознаками: крупа - з гірким або кислим присмаком, затхлим, пліснявим або іншим невластивим запахом, уражена шкідниками (для пшона та вівсяної крупы допускається слабкий специфічний присмак гіркоти, що властивий цим видам круп); борошно, що хрустить на зубах, плісняве, затхле, з гірким присмаком, засмічене; макаронні вироби, не однорідні за кольором, з ознаками непромісу, з гірким або кислим присмаком, затхлим, пліснявим запахом, у яких вміст лому та крихт перевищує допустимі норми; цукор несипучий, липкий, з грудками непробіленого цукру. Правила зберігання цукру та солі. Терміни та умови реалізації круп.

Особливості продажу м'ясних виробів. М'ясо і м'ясопродукти фасовані перевіряють за станом упаковки, відповідності виду тварин, сорту і категорії встановленості даним, що вказані на етикетці порції (упаковки). Не приймають м'ясо і м'ясопродукти, супровідні документи на які оформлені з порушеннями (у тому числі щодо якості та безпеки), недоброякісне, без клейма ветеринарного нагляду, забруднене, пошкоджене гризунами та шкідниками, з неякісною технологічною обробкою, наявністю льоду або снігового нальоту, з ознаками повторного заморожування, із зміненим кольором, ознаками несвіжості (кислим, затхлим, гнилим та невластивим запахом; з наявністю слизу, плісені, цвілі, з позеленінням, ослизненням).

Особливості продажу молочних продуктів. Перевезення молокопродуктів здійснюється тільки спеціалізованими транспортними засобами. Прийманню не підлягають молокопродукти, доставлені з порушенням умов транспортування, які впливають на строки зберігання та стан якості. Молоко, харчові жири та інші молокопродукти приймають за кількістю місць і вагою нетто. Одночасно перевіряють свіжість продукту, ступінь термообробки (холодом, теплом), дату і годину виготовлення, а також кінцевий термін продажу, які повинні відповідати даним, зазначеним у супровідних документах про якість і безпеку, на маркувальних ярликах, товарних етикетках. На кожну партію свіжого молока,

призначену для реалізації у межах адміністративного району, крім документа, що підтверджує якість і безпеку продукції, повинна бути ветеринарна довідка, а для реалізації у межах України - ветеринарне свідоцтво.

Правила торгівлі хлібобулочними виробами. Згідно з правилами для зберігання якості хлібобулочних виробів приміщення роздрібних підприємств повинні бути оснащені спеціальним обладнанням (закритими шафами, підтоварниками, стаціонарними та пересувними стелажами, контейнерами, столами для нарізування хліба, хліборізки) та основним інвентарем (ножі, дощечки, щипці, лопатки, виделки для самостійного відбору покупцями товару, а також покривала і чохла із тканини або полімерних плівок для покриття продукції), дозволеним МОЗ України. Забороняється перевантажувати хліб і хлібобулочні вироби з лотків у ящики, корзини навалом.

Правила продажу непродовольчих товарів. Особливості продажу побутової хімії та засобів захисту рослин. Маркування товарів побутової хімії, мінеральних добрив та засобів захисту рослин передбачає наявність інформації : найменування підприємства - виробника, його адреси, товарного (фірмового) знака, назви виробу, маси нетто або місткості, номера партії, терміну придатності, призначення та способу застосування, умов зберігання, попереджувальних написів та запобіжних заходів, дати виготовлення, позначення нормативного документа.

Особливості продажу будівельних матеріалів. При прийманні лісоматеріалів та будівельних матеріалів, перевіряються їх кількість і якість, наявність деталей в комплекті, відповідність супровідним документам, паспортним даним. Зберігають лісоматеріали і будівельні матеріали рядами, штабелями, в рулонах, в контейнерах, клітках, кіпах, ящиках, на стелажах, піддонах, підштабельних основах та ін. в закритих та сухих приміщеннях. Круглі лісоматеріали та цеглу зберігають під навісом або накритими. Усі стругані деталі та готові вироби із деревини зберігаються під навісом або у критих складах. Порядок зберігання сипучих товарів.

Особливості продажу меблів. Особливості продажу тютюну та тютюнових виробів. Кожний меблевий виріб повинен мати маркування, яке наноситься на приклеєний до виробу паперовий ярлик, виготовлений друкарським способом. Дозволяється наносити маркування штемпелюванням, штампуванням, випалюванням. Маркування передбачає наявність інформації про найменування підприємства-виробника, його адресу, товарний (фірмовий) знак, назву виробу, артикул, дату виготовлення, позначення нормативного документа. На всі вироби, що входять до складу набору (гарнітура) меблів, поряд з ярликом має бути нанесений умовний знак або номер, що вказує на належність виробу до набору (гарнітура).

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові: 5, 7, 21, 22,23

Основні :25,26,27, 32

Додаткові: 37,39 42,43,45

Тема 9. Державне регулювання захисту прав споживачів в Україні

Система і повноваження органів влади у сфері захисту прав споживачів. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Повноваження Держпродспоживслужби. Повноваження забороняти суб'єктам господарювання реалізацію споживачам продукції:) яка підлягає обов'язковій сертифікації в державній системі сертифікації забороняти суб'єктам господарювання реалізацію неправильно маркованих харчових продуктів або непридатних харчових продуктів; яка є фальсифікованою. Завдання Держпродспоживслужби. Рішення Держпродспоживслужби про припинення чи тимчасове припинення суб'єкта господарювання.

Захист прав споживачів органами виконавчої влади. Уповноважені особи органів виконавчої влади, які здійснюють захист прав споживачів, зобов'язані суворо додержуватися вимог законодавства. За невиконання або неналежне виконання обов'язків службові особи притягаються до відповідальності згідно із законодавством. Повноваження органів виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів. Порядок подання скарги на рішення органів виконавчої влади.

Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав споживачів. Органи місцевого самоврядування з метою захисту прав споживачів мають право створювати при їх виконавчих органах структурні підрозділи з питань захисту прав споживачів, які вправі: розглядати звернення споживачів, консультувати їх з питань захисту прав споживачів; аналізувати договори, що укладаються продавцями (виконавцями, виробниками) із споживачами, з метою виявлення умов, які обмежують права споживачів. Повноваження органів місцевого самоврядування у разі виявлення продукції неналежної якості, фальсифікованої, небезпечної для життя, здоров'я. Повноваження у разі виявлення фактів реалізації продукції, яка не супроводжується необхідною, доступною, достовірною, своєчасною інформацією та відповідними документами.

Правові способи захисту прав споживачів. Порухення прав споживача. Права споживача вважаються в будь-якому разі порушеними, якщо: при реалізації продукції будь-яким чином порушується право споживача на свободу вибору продукції; при реалізації продукції будь-яким чином порушується свобода волевиявлення споживача та/або висловлене ним волевиявлення. Захист прав споживачів, передбачених законодавством, здійснюється судом. При задоволенні вимог споживача суд одночасно вирішує питання щодо відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Споживачі звільняються від сплати судового збору за позовами, що пов'язані з порушенням їх прав.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові: 1,7, 14,16, 17, 18, 19

Основні : 25,26,27,28,30,34

Додаткові: 39, 40,41,42,44

Тема 10. Відповідальність за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів

Загальні положення юридичної відповідальності за порушення прав споживачів. Юридична відповідальність - найважливіший інститут права, що представляє собою правову гарантію реалізації обов'язку держави забезпечити дотримання і захист прав і свобод людини і громадянина. Юридичну відповідальність за порушення законодавства у сфері захисту прав споживачів можна охарактеризувати наступним чином: 1) передбачена законодавством різних галузей права; 2) тісно пов'язана з державним примусом і застосовується державним органом. Тільки держава має апарат примусу, і воно встановлює порядок застосування заходів примусу; 3) настає тільки за вчинення правопорушення при регулюванні відносин, що виникають між споживачами і виробниками. Загальні положення юридичної відповідальності.

Види відповідальності про порушення законодавства. Підстави порушення законодавства про захист прав споживачів, при настанні яких суб'єкти господарювання сфери торговельного та інших видів обслуговування несуть відповідальність. У сфері порушення прав споживачів законодавство України передбачає: цивільно-правову відповідальність; адміністративно-правову відповідальність; фінансово-економічну відповідальність; кримінальну відповідальність. Основним способом захисту порушеного права споживача є відшкодування шкоди, яку було заподіяно товарами (роботами, послугами) неналежної якості. Право вимагати відшкодування шкоди визнається: за кожним потерпілим споживачем незалежно від наявності договірних відносин із виробником (виконавцем, продавцем).

Фінансові санкції за порушення законодавства у сфері прав споживачів. Підстави та розмір застосування фінансових санкцій. До підприємств, підприємців, установ, організацій, які порушили санітарне законодавство, застосовуються фінансові санкції: за передачу замовникові або у виробництво і застосування конструкторської, технологічної та проектної документації, що не відповідає вимогам санітарних норм, за реалізацію продукції, забороненої до випуску; за випуск, реалізацію продукції, яка внаслідок порушення вимог стандартів, санітарних норм є небезпечною для життя і здоров'я людей; за порушення вимог щодо додержання тиші та обмежень певних видів діяльності, що супроводжуються шумом, тощо.

Адміністративні санкції за порушення у сфері прав споживачів. Перелік порушень, що тягнуть за собою адміністративну відповідальність містить Кодекс України про адміністративні правопорушення. У ньому міститься статті, що передбачають відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів. Адміністративна відповідальність у сфері торгівлі, громадського харчування, послуг, фінансової та підприємницької діяльності. Адміністративна відповідальність за порушення правил торгівлі на ринках, тощо.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові: 1,2,3,4,6,13,14

Основні: 26,27,30,34

Додаткові: 37,40,43,46, 48, 50, 51

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові:

1. Конституція України від 28.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18. Ст. 144.
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №25. Ст.131.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. №51. Ст. 1122.
5. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 5 квіт. 2007 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 30. Ст. 379
8. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. №19. Ст. 98
9. Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції: Закон України від 14.01.2000 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. №12. Ст. 95.
10. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №31. Ст. 1058
11. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №39. Ст. 181
12. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №12. Ст. 64.
13. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції: Закон України від 02.12.2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №21. Ст.144.
14. Керівні принципи для захисту інтересів споживачів: Резолюція ГА ООН 39/248 від 09.04.1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_903
15. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
16. Хартія захисту споживачів: Резолюція 3№ 543 Консультативної Ассамблеї Ради Європи № 543 від 15.03.1973 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
17. Про заходи щодо посилення державного захисту прав споживачів: Указ Президента України від 12.01.2002 р. *Офіційний вісник України*. 2002. №3. Ст.81.
18. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015р. *Офіційний вісник України*. 2015. №73. Ст.2402.
19. Положення про Міністерство економіки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014р. *Офіційний вісник України*. 2014. №77. Ст.2183.

20. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 р. Офіційний вісник України. 2006. №25. Ст.1818.
21. Про реалізацію окремих положень Закону України «Про захист прав споживачів»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.1994 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-94-%D0%BF#Text>
22. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі продовольчими товарами: Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 11.07.2003 р. Офіційний вісник України. 2003. №30. Ст.1681.
23. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі непродовольчими товарами: Наказ Міністерства економіки України від 19.04.2007 р. Офіційний вісник України. 2007. №86. Ст.3183.
24. Про затвердження Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями: Наказ Міністерства економіки України від 19.04.2007р. Офіційний вісник України. 2007. №80. Ст.2982.

Основні:

25. Дудла І.О. Захист прав споживачів: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2007. 447 с.
26. Журавльов Д.В. Закон України «Про захист прав споживачів» науково-практичний коментар. К.: Центр учбової літератури, 2022. 352 с.
27. Зверева О. В. Захист прав споживачів: навч. посібник К.: ЦУЛ, 2007. 191 с.
28. Захист прав споживачів: навч. посіб. Н.Г.Салухіна, О.М.Язвінська, О.І.Башкатова. К.: МАУП, 2007. 382 с.
29. Іваненко Л. М., Язвінська О. М. Захист прав споживачів: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2021. 496 с.
30. Конак Є.І. Особливості процесів захисту прав споживачів в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 2. С. 267-271.
31. Конкурентне законодавство України: Юридичний збірник. К., 2002. 296 с.
32. Корж А.В. Документознавство: зразки документів праводілової сфери. К.: КНТ, 2020. 372 с.
33. Хацкевич Ю. М. Міжнародний консьюмеризм: навч. посібник у структурно-логічних схемах. Ю. М. Хацкевич, Т. М. Летута. Х.: ХДУХТ, 2018. 109 с.
34. Ткачук О.М. Закон України «Про захист прав споживачів»: постатейний показник правових позицій ВСУ (практика 2011 -2018 р.р.). К.: Право, 2019. 200 с.
35. Янишен В.П. Особливості реалізації прав споживачів за договором про виконання робіт (надання послуг). *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 2 (12). С. 1-15.

Додаткові:

36. Безух О.В. Співвідношення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції із законодавством, що регулює використання інших об'єктів інтелектуальної власності. *Вісник господарського судочинства*. 2001. №1.

С.168-175.

37. Велика українська юридична енциклопедія. Господарське право. Том 15 / за ред. В.А. Устименко К.: Право. 2019. 784 с.
38. Кругул Ю.І., Радченко О.Ю. Захист прав споживачів фінансових послуг: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 264 с.
39. Корж А.В. Документознавство: зразки документів правової сфери. К.: КНТ, 2020. 372 с.
40. Сатир Л. М., Стаднік Л. І., Непочатенко А. В. Захист прав споживачів у сфері економіки та організації торгівлі: концептуальні засади та економічний аналіз. *Ефективна економіка*. 2020. №8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8137>
41. Організація захисту прав споживачів: опорний конспект лекцій / уклад.: Н.В. Притульська, Ю.М. Мотузка. К.: КНТЕУ, 2006. 93 с.
42. Луць В.В., Солтис Н.Б. Класифікація договорів у підприємницькій діяльності. К.: НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2009. С. 107-124.
43. Лебідь В.І., Матвеев П.С., Матвеева С.П. Зразки документів з приватного права (цивільно-процесуальне та господарсько-процесуальне законодавство). К.: Алерта, 2021. 182 с.
44. Любченко П.М., Семко С.О. Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування. К.: Право, 2012. 216 с.
45. Парасюк М.В. Проблемні аспекти захисту прав споживачів в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Випуск 44. Том 1. С.101-104
46. Правові висновки Верховного Суду (кримінальна юрисдикція) за 2018 р. К.: Алерта. 2019. 342 с.
47. Хомко Л.В., Кульгавець Х.Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності: Навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС. 2016. 424 с.
48. Прокопенко О. В. Поведінка споживачів: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. К. : ЦУЛ, 2008. 174 с.
49. Правове регулювання підприємницької діяльності у сфері торгівлі: зб. норм.-прав. актів. Упор. О.І. Дорошенко. Д.: Дніпрокнига, 2008. 1056 с.
50. Тептюк Є.П. Законодавче регулювання та судовий захист права на доступ до публічної інформації в Україні: монографія. К.: Юридична думка, 2019. 198 с.
51. Цивільний кодекс України. Науково-практичний коментар, за ред. І.В. Спасиби-Фатєєвої. К.: Екус, 2017. 592 с.